

УДК 347.965:346.232(477)

Краснопольська Т. М., НУ «ОЮА»

ГЕНДЕРНИЙ ВИМІР АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

У статті відображено результати гендерного моніторингу складу органів адвокатського самоврядування загальнодержавного та регіонального (обласного) рівня. Проаналізовано склад Ради адвокатів України, Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, Вищої ревізійної комісії адвокатури, Рад адвокатів регіонів, Кваліфікаційно-дисциплінарних комісій та Ревізійних комісій регіонів. Запропоновані заходи, спрямовані на подолання гендерного дисбалансу в системі органів адвокатського самоврядування в Україні.

Демократизація суспільного життя та євроінтеграційні устремління нашої держави вимагають змін у сфері забезпечення прав жінок та чоловіків в Україні. Проте на даний час в нашому суспільстві наявний значний дисбаланс у цій сфері. Тому потребує подальшого вивчення моніторинг та аналіз представництва жінок та чоловіків в різних сферах суспільного життя. Практика останніх років показала деякі позитивні зрушення у сфері публічного управління. Так, наявний прогрес у співвідношенні жінок і чоловіків серед законодавців, високопосадовців та управлінців, за яким Україна за останній рік покращила свої рейтингові позиції, піднявшись із 27 на 23 сходинку. Однак гендерний паритет поки не досягнуто в багатьох сферах. Одним з недостатньо досліджених на даний час питань є гендерний моніторинг складу адвокатського самоврядування в Україні.

Дослідженням гендерної рівності та дискримінації в українському суспільстві присвятили свої праці науковці з різних галузей науки. В Україні сформувалось три наукові школи гендерних досліджень: одеська (Л. Кормич, С. Наумкіна, Л. Петришина, Л. Смоляр), київська (О. Забужко, С. Оксамитна, І. Оніщенко, С. Павличко, а також Н. Грицяк, Л. Кобилянська, Н. Ковалішина, Т. Мельник, Н. Оніщенко) та харківська (Т. Булавіна, В. Гайденок, О. Гомілко, С. Жерьобкін, Н. Чухим та ін.). Серед дисертаційних праць у сфері права з гендерної проблематики слід вказати праці Н. Аніщук, О. Дашковської, Ю. Івченко, К. Левченко та ін. Однак жодне з них не стосувалося безпосередньо судової системи чи судової практики та адвокатської діяльності.

Слід зазначити, що у 2016 році вийшло в світ видання «Гендерна рівність при здійсненні правосуддя» [30], яке було підготовлене у межах проекту «Гарантування дотримання прав людини при здійсненні правосуддя», що впроваджується Координатором проектів ОБСЄ в Україні спільно з Національною школою суддів України, Верховним Судом України та Вищим адміністративним судом України за фінансової підтримки Уряду Канади. Тут наведено результати «Дослідження гендерної дискримінації у професійному середовищі адвокатів та суддів», виконаного на підставі аналізу анкет, що заповнювалися в квітні – червні 2015 року учасниками оглядових семінарів із застосування практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ).

Вказане видання є фактично першим систематизованим аналізом даних в галузі моніторингу гендерної рівності у сфері правосуддя. Автором розглянуто політико-правові акти щодо забезпечення гендерної рівності та недискримінації; проаналізовано національну судову практику в справах, що стосуються гендерної дискримінації, та відповідну практику ЄСПЛ, а також запропоновано рекомендації для суддів та адвокатів щодо реалізації принципу гендерної рівності у їхній професійній діяльності.

Метою даної статті є гендерний моніторинг складу органів адвокатського самоврядування в регіонах України та виявлення гендерного балансу/дисбалансу.

Євроінтеграційний курс та демократизація суспільно-політичного життя в Україні вимагають впровадження європейських стандартів прав людини. Одним з пріоритетних напрямів Національної стратегії у сфері прав людини [5] є забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків, що передбачає впровадження міжнародних стандартів щодо забезпечення гендерної рівності, в тому числі на законодавчому рівні; проведення комплексних заходів щодо подолання гендерної дискримінації, в тому числі гендерних стереотипів; створення ефективної системи протидії усім формам гендерного насильства; розвиток гендерної освіти тощо. Стратегія спирається на низку міжнародно-правових актів, ратифікованих Україною, що регулюють питання встановлення гендерної рівності (Загальну декларацію прав людини 1948 р., понад 20 конвенцій ООН, Стратегію гендерної рівності на 2014-2017 рр. Ради Європи та ін.), положення Конституції України 1996 р. та вітчизняні політико-правові акти

(наприклад, Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» 2005 р. тощо).

Проте незважаючи на широку політико-правову регламентацію, за даними Світового економічного форуму (World Economic Forum), Україна посідає 69 місце в світі (із 144 можливих) за рівнем досягнення гендерної рівності. Причому за цим показником у політичній сфері наша країна знаходиться на 107 місці. У дослідженні вимірюється розрив серед чоловіків та жінок за різними показниками у чотирьох основних сферах: економічна участь та можливості; рівень освіти; здоров'я і тривалість життя та політичні права обох статей.

Так, за співвідношенням жінок до чоловіків у парламенті Україна має індекс 0,137; щодо розподілу посад міністрів – 0,118 [1].

За даними рейтингу відмічено погіршення положення жінок у сфері оплати праці. Зокрема, за цим показником Україна у 2017 році посідає 68 місце, в той час, як у попередньому знаходилась на 61.

Розподіл жінок за рівнями державного управління в Україні можна охарактеризувати як «піраміду» участі жінок у сфері прийняття рішень, де їх представництво залежить від рівня управління: чим він вищий, тим нижче відсоток жінок.

Проведений нами гендерний моніторинг органів адвокатського самоврядування в Україні в цілому та в окремих регіонах показав наявність гендерного дисбалансу.

На початку слід сказати, що відповідно до ст. 45-46 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» органи адвокатського самоврядування об'єднує Національна асоціація адвокатів України, яка діє через організаційні форми адвокатського самоврядування, до яких належать: з'їзд адвокатів України; Рада адвокатів України; Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури; Вища ревізійна комісія адвокатури; Конференція адвокатів регіону; Рада адвокатів регіону; Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія; Ревізійна комісія регіону [4].

Аналіз складу Ради адвокатів України показав, що чоловіків в її складі майже вдвічі більше ніж жінок – 18 проти 11 [10]. Таким чином, чоловіки контролюють рішення Ради, незважаючи на те, що головою останньої є жінка.

Серед голів рад адвокатів регіонів спостерігається приблизно рівний рівень представництва – 14 чоловіків та 12 жінок [9].

За даними офіційних сайтів рад адвокатів регіонів [6–8, 13, 18–29] розглянемо персональний склад таких рад (табл. 1).

Таблиця 1

Склад Рад адвокатів регіонів

Область	Всього		Чоловіків		Жінок	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%
Вінницька область	10	100	4	40	6	60
Волинська область	13	100	8	62	5	38
Дніпропетровська область	8	100	7	78	2	22
Донецька область	12	100	8	67	4	33
Житомирська область	7	100	5	71	2	29
Івано-Франківська область	11	100	7	64	4	36
Київська область	20	100	16	80	4	20
Кіровоградська область	11	100	7	64	4	36
Львівська область	13	100	10	77	3	23
Миколаївська область	15	100	11	73	4	27
Одеська область	24	100	17	71	7	29
Полтавська область	8	100	6	75	2	25
Рівненська область	8	100	5	63	3	37
Харківська область	9	100	5	55	4	45
Хмельницька область	10	100	5	50	5	50
Черкаська область	5	100	4	80	1	20
Чернівецька область	6	100	4	67	2	33
Чернігівська область	11	100	8	73	3	27
Середній показник по Україні	202	100	137	68	65	32

Як видно з табл. 1, середній показник рівня представництва жінок у складі Рад адвокатів регіонів складає 32 %, тобто жінки складають одну третину від загального складу, в той час як чоловіки – дві третини. Слід зазначити, що гендерний дисбаланс (низький рівень представництвом жінок) наявний в більшості областей. Київська та Черкаська області мають найгірші показники – рівень представництва жінок тут складає 20 %, не кращим чином ситуація склалась і в Дніпропетровській (22 %), Львівській (23 %) та Полтавській (25 %) областях. Незначний дисбаланс в бік чоловіків відмічено в Вінницькій області, де жінки складають 60 % складу Ради адвокатів регіону. Найбільш збалансованим є склад Хмельницької та Харківської Рад адвокатів – 50 % та 45 % відповідно.

Схожа ситуація спостерігається і при аналізі складу Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, до якої

входять 20 чоловіків та 10 жінок, до того ж голова та один із заступників – чоловіки [31].

Проте у складі керівників регіональних кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури рівень представництва жінок вищий – 13 жінок та 14 чоловіків [12].

Проведемо гендерний моніторинг персонального складу кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури областей, спираючись на дані офіційних сайтів Рад адвокатів регіонів та кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури областей (табл. 2) [2, 6–8, 13, 15–29, 32].

Таблиця 2

**Склад кваліфікаційно-дисциплінарних комісій
адвокатури областей**

Область	Всього		Чоловіків		Жінок	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%
Вінницька область	21	100	7	33	14	67
Дніпропетровська область	17	100	12	71	5	29
Донецька область	19	100	7	37	12	63
Житомирська область	16	100	10	63	6	37
Івано-Франківська область	19	100	10	53	9	47
Київська область	19	100	8	42	11	58
Кіровоградська область	17	100	13	76	4	24
Львівська область	21	100	13	62	8	38
Миколаївська область	18	100	9	50	9	50
Одеська область	17	100	7	41	10	59
Полтавська область	15	100	8	53	7	47
Харківська область	23	100	10	43	13	57
Херсонська область	15	100	8	53	7	47
Хмельницька область	15	100	11	73	4	27
Черкаська область	10	100	5	50	5	50
Чернівецька область	16	100	8	50	8	50
Чернігівська область	16	100	10	63	6	37
Середній показник по Україні	294	100	156	53	138	47

Як бачимо з даних табл. 2, у складі кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури областей рівень представництва жінок та чоловіків в середньому по країні приблизно рівний (53 % чоловіків

та 47 % жінок). Проте в окремих регіонах наявна гендерна асиметрія, як в бік жінок, так і в бік чоловіків. Наприклад, найнижчим є рівень представництва жінок у Кіровоградській (24 %), Хмельницькій (27 %) та Дніпропетровській (29 %) областях, чоловіків – у Вінницькій (33 %) та Донецькій областях (37 %). Гендерний паритет дотримано у Миколаївській, Черкаській та Чернівецькій областях (50/50).

У складі кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Одеської області жінки переважають – 10 жінок (59 %) та 7 чоловіків (41 %) [32].

За даними офіційних сайтів Рад адвокатів регіонів складемо розглянемо персональний склад ревізійних комісій Рад адвокатів областей (табл. 3).

Таблиця 3

Склад ревізійних комісій Рад адвокатів областей

Область	Всього		Чоловіків		Жінок	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%
Вінницька область	5	100	3	60	2	40
Житомирська область	3	100	1	33	2	67
Івано-Франківська область	3	100	1	33	2	67
Одеська область	5	100	3	67	2	33
Харківська область	9	100	4	44	5	56
Херсонська область	--					
Хмельницька область	5	100	3	60	2	40
Чернігівська область	3	100	1	33	2	67
Середній показник по Україні	33	100	16	48	17	52

За даними табл. 3 видно, що середній по країні показник рівня представництва жінок в складі Ревізійних комісій Рад адвокатів регіонів складає 52 %, чоловіків – 48 %, тобто наявний гендерний паритет.

Проте при розгляді персонального складу Вищої ревізійної комісії адвокатури бачимо, що чоловіки складають дві третини складу – 10 чоловіків (67 %) проти 5 жінок (33 %) [14]. Отже, на нижчому рівні рівень представництва жінок вищий і навпаки.

Аналіз даних табл. 3 показує наявність в окремих регіонах дисбалансу. Так, найнижчий рівень представництва жінок в складі Ревізійних комісій Рад адвокатів регіонів в Одеській області,

а чоловіків – в Житомирській, Івано-Франківській та Чернігівській областях (по 33 %)

Отже, як на рівні країни, так і на рівні регіону (в особі рад адвокатів регіонів) в системі органів адвокатського самоврядування нашої країни переважають чоловіки, проте у відсотковому співвідношенні на нижчому рівні ступінь представництва жінок є вищим. Лише в складі ревізійних комісій Рад адвокатів регіонів в середньому по країні переважають жінки.

Проведений аналіз показав, що в системі органів адвокатського самоврядування на даний час існує гендерний дисбаланс. На нижчих рівнях системи адвокатського самоуправління переважають жінки, а з підвищенням рівня їх кількість зменшується на користь чоловіків. На нашу думку, така ситуація склалась через наявність в суспільстві гендерних стереотипів, які необхідно поступово долати шляхом розвитку гендерної освіти, формування та розвитку лідерських якостей у жінок.

Основними напрямками діяльності в рамках системи гендерного навчання повинні стати зміна усталених гендерних стереотипів, формування нової гендерної свідомості та ідеології рівності, включення гендерного компоненту до політичної та правової культури суспільства.

Бібліографічний список:

1. Індекс гендерного розриву-2016 [Електронний ресурс] // Економічний Дискусійний Клуб : [веб-сайт]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analitika/indexs-gendernogo-rozryvu-2016>
2. Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури [Електронний ресурс] // Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури Дніпропетровської області : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://kdkado.com.ua>
3. Основні органи [Електронний ресурс] // Рада адвокатів Чернівецької області : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <https://advocat4e.wixsite.com/advocatchernivtsi/team>
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 27. – Ст. 282
5. Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини [Електронний ресурс] : Указ Президент України від 25.08.2015 р. № 501/2015 // Верховна Рада України : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/501/2015>
6. Рада адвокатів [Електронний ресурс] // Рада Адвокатів Харківської області : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://www.advokat.org.ua/sostav/rada-advokat-v>

7. Рада адвокатів Івано-Франківської області, Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури регіону [Електронний ресурс] // Рада адвокатів Івано-Франківської області : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://advokaty.if.ua>
8. Рада адвокатів Миколаївської області_Склад [Електронний ресурс] // Рада адвокатів Миколаївської області : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://radaadvokatov.com.ua/pro-radu/sklad/>
9. Рада адвокатів регіону [Електронний ресурс] // Національна Асоціація Адвокатів України : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://unba.org.ua/rada-advokativ-regionu>
10. Рада адвокатів України [Електронний ресурс] // Національна Асоціація Адвокатів України : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://unba.org.ua/rau>
11. Ревізійна комісія // Рада адвокатів Одеської області: [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу : <http://unba.odessa.ua/advokatske-samovryaduvannya/revizijna-komisiya/>
12. Регіональні КДКА [Електронний ресурс] // Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://vkdka.org/regionalni-kdka/>
13. Самоврядування [Електронний ресурс] // Рада Адвокатів Донецької області : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://sa.dn.ua/samoupravlenie/>
14. Склад ВРКА [Електронний ресурс] // Національна Асоціація Адвокатів України : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://vrka.unba.org.ua/vrka-team>
15. Склад КДКА [Електронний ресурс] // Адвокатура Житомирщини: [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: http://advokaturazt.blogspot.com/p/blog-page_4554.html
16. Склад КДКА [Електронний ресурс] // Рада адвокатів Львівської області: [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://unba.lviv.ua/uk/sklad-kdka.html>
17. Склад КДКА Черкаської області [Електронний ресурс] // Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури Черкаської області : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://kdka-rada.ck.ua/kdkacho/kld-kdk-chkk-blt.html>
18. Склад рада адвокатів регіону [Електронний ресурс] // Рада адвокатів Кіровоградської області : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://www.advrada.kr.ua/rada.html>
19. Склад ради [Електронний ресурс] // Рада адвокатів Дніпропетровської області : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://dniprorada.in.ua/composition-of-the-board/>
20. Склад Ради [Електронний ресурс] // Рада адвокатів Київської області : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://radako.com.ua/pro-radu/sklad-radi>

21. Склад Ради [Електронний ресурс] // Рада адвокатів Рівненської області : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://rago.org.ua/composition-council>
22. Склад ради [Електронний ресурс] // Рада адвокатів Хмельницької області : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: http://kmrada-unba.org/?page_id=4928
23. Склад Ради [Електронний ресурс] // Рада адвокатів Черкаської області : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://kdka-rada.ck.ua/racho/kld-dvktv.html>
24. Склад ради адвокатів [Електронний ресурс] // Адвокатура Полтавщини : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://www.advokatura.poltava.ua/council/rada>
25. Склад ради адвокатів Вінницької області [Електронний ресурс] // Адвокатура Вінниччини [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://osav.vn.ua/index.php/rada/sklad-rady-advokativ-vinnytskoi-oblasti>
26. Склад Ради адвокатів Житомирської області [Електронний ресурс] // Адвокатура Житомирщини: [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: http://advokaturazt.blogspot.com/p/blog-page_1636.html
27. Склад Ради адвокатів Чернігівської області [Електронний ресурс] // Рада адвокатів Чернігівської області : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://advokatrada.org.ua/aboutrada/>
28. Склад Ради Склад [Електронний ресурс] // Рада адвокатів Львівської області : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://unba.lviv.ua/uk/sklad-radi.html>
29. Структура [Електронний ресурс] // Сайт ради адвокатів Волинської області : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://radadvolyn.com.ua/ua/structure/>
30. Фулей Т.І. Гендерна рівність при здійсненні правосуддя. – Вид. 2-ге, випр. / Т.І. Фулей. – К. : ВАІТЕ, 2016. – 180 с.
31. Члени Комісії [Електронний ресурс] // Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://vkdka.org/category/members/>
32. Члени Комісії. Склад кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Одеської області [Електронний ресурс] // Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури Одеської області [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: http://www.kdka.odessa.ua/?page_id=11

В статье отражены результаты гендерного мониторинга состава органов адвокатского самоуправления общегосударственного и регионального (областного) уровня. Проанализирован состав Совета адвокатов Украины, Высшего квалификационно-дисциплинарной комиссии адвокатуры, Высшей ревизионной комиссии адвокатуры, Советов адвокатов регионов, квалификационно-дисциплинарных комиссий и ревизионной комиссий регио-

нов. Предложенные меры, направленные на преодоление гендерного дисбаланса в системе органов адвокатского самоуправления в Украине.

Results of gender monitoring of structure of bodies of lawyer self-government of nation-wide and regional level are reflected in article. The structure of Council of lawyers of Ukraine, the Highest the qualification and disciplinary commission of legal profession, the Highest audit commission of legal profession, Councils of lawyers of regions, the qualification and disciplinary commissions and auditing the commissions of regions is analyzed. The proposed measures directed to overcoming a gender imbalance in the system of bodies of lawyer self-government in Ukraine.

Стаття надійшла до редколегії 24.08.2017

УДК 346.24

**Забродін О. М., арбітражний керуючий,
адвокат (м. Запоріжжя)**

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКРУТСТВА ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

У статті розглянуті особливості правового регулювання банкрутства державних підприємств в Україні, здійснено аналіз та розкрито співвідношення правових норм, що регулюють процедуру банкрутства державних підприємств, згруповано джерела правового регулювання банкрутства державних підприємств за їхньою ієрархією та здійснено їх стислий розгляд, висловлено авторські пропозиції щодо вдосконалення діючого законодавства у сфері правового регулювання банкрутства державних підприємств в Україні та необхідності подальшого теоретичного дослідження правового регулювання процедури банкрутства державних підприємств.

Актуальність наукового дослідження правового регулювання банкрутства державних підприємств в Україні та розробки пропозицій щодо внесення змін до чинного законодавства у даній сфері обумовлюється декількома чинниками:

1) набранням 19.01.2013 чинності нової редакції Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» та приведенням відповідно до цього Закону підзаконних нормативно – правових актів, в тому числі, тих, що регулюють питання банкрутства державних підприємств;